

je v svoji večini proti podržavljenju iz tistih vzrokov, kakor slovensko učiteljstvo.

Ker pa nismo preroki in ne vemo, kako se zadeva izvede, hočemo spregovoriti obširneje o tem precehem in dalekosežnem vprašanju.

Neovrženo dejstvo je, da imajo c. kr. okrajni šolski nadzorniki velik vpliv na razvoj šolstva. Dober okraj. šol. nadzornik daje nekak pravec šolstvu okraja, in čim sposobnejši, popolnejši je nadzornik, tem boljše je šolstvo.

Učiteljska zveza nemškega učiteljstva v Avstriji je pred kratkim izročila c. kr. naučnemu ministru jako obširno spomenico o preosnovi učiteljšč. V tej spomenici se zahteva, da imej učiteljstvo dostop na vseučilišča. Učna snov na učiteljskih naj se poglobi, zato naj se razširijo učiteljska na pet letnikov; pogoj za vstop na učiteljske zahtevajo vsaj nižjo srednjo šolo oziroma meščansko šolo. Za glavne učitelje na učiteljskih naj se nastavlja jo profesorji z dovršenimi vseučilišnimi študiji, za vadniške učitelje pa naj pridejo v poštev edino le priznani ljudsko- in meščanskošolski učitelji. — Za vzgojo meščanskošolskega učiteljstva naj se osnujejo na vseučiliških dvoletni tečaj; in tudi izpiti za to učiteljstvo naj se vrše na vseučiliščih.

Mislimo, da smo popolnoma na pravi poti, ako zahtevamo za prvi pogoj k podržavljenju c. kr. okr. šol. nadzornikov, da bodi vsak c. kr. okr. šol. nadzornik duševno na najvišji stopnji svoje izobrazbe, da imej vsaj meščanskošolski izpit, da bodi priznan kot dober pedagog, ki je dal od sebe že kako „i go“ — kakor pravi Prešeren — a ne bodi le politiški priganjač te ali one stranke, kakoršnji so v svoji večini današnji kranjski c. kr. okr. šol. nadzorniki. Da imajo izobrazbeni nadzorniki veliko večji ugled pri učiteljstvu, to dokazujejo že vsakdanje skušnje. Vzemimo zglede le iz dan šneza šolskega življenja in pa zglede iz dne Levčevega časa.

Vesel je bil vsak učitelj onega dne, ko je vstopil pokojni Levčec v šolo, saj je vedel d. učnik, da prihaja k njemu pedagog in prijatelj, ki mu bo svetoval najbolje in ga poučil očetovsko; dal si pa tudi marsikaj dopovedati. A sedanjí nadzorniki? Ako n si slučajno njegov politiški pristaš, pomni da te pride samo zato nadzorovat, ker te h če šikanirati in zapostavljati, da si prava ničla akoravno si mogoče imel pri pravih nadzornikih najboljšo kvalifikacijo. Ako mu hočeš povedati to ali ono, kar se tebi zdi pravilnejše, te kratkoma zavrne, molčite, drugače vas spravim v disciplinarno preiskavo, ker jaz sem — nezmohtljiv. Ako pa poprosiš takega „duševnega velikana“ da naj ti sam pokaže, kako poučiti, ti zagode: nimam časa, saj imate za to strokovne knjige. In s tem ti zamaši usta. Da bi ti pa naštel dotične knjige, no, to so zanj — španske vasi. Tak slučaj se je primeril piscu teh vrstic.

Kam so privedli ti nadzorniki pohiški priganjaci, kranjsko šolstvo bi pa lahko zapil prav lepo himno. Njh pristaši so svobodni kot ptici v zračnih višinah. Smejo delati kar hočejo. Nečemo pisati drastičnih zgledov, da se ne bo reklo da denunciramo, a približi hčemo le dejstvo, da bi o nazarovanju ljudskošolskega zadnje nadzorniške dobe mnogo lahko povedali naš sretnješolski profesorji, ki predobro vedo kak material hodi sedaj k sprejemnim izpitom. Pudarjati moramo, da so to še najboljši učenci.

Glasom § 27. dež. šol. zakona z dne 25. februarja 1870, dež. zak. št. 11. imenuje minister za uk in bogočastje c. kr. okr. šol. nadzornike za dobo šestih let, ker preteče kmalu ta doba in ker hočemo šolstvu kakor tudi slovenskemu narodu najboljše, zahtevamo, da sestavi slovensko učiteljstvo dobro utemeljeno spomenico,

Prilčno jo objavimo doslovno. Op. pisca.

naslovljeno na c. kr. ministru za bogočastje in nauk, kjer poučimo ministra, da denunciantov in politiških priganjačev kakor tudi pedagog. ignorantov ne maramo več za okr. šol. nadzornike, temveč izražene in nepristranske varuhe šolstva.

To bodi naša prva naloga in slov. narod nam bo hvaležen.

Zborovanje Zavezine delegacije.

(Dalje.)

27. Učiteljski kongres za šolsko reformo se je prestavil na poznejši ugodnejši čas.

28. Dvema pisateljema, ki pišeta tudi za »Popotnik« in »Zvonček«, se je dovolila brezplačna pošiljatev teh listov. »Zvonček« se je dovil v zameno s »Slovenskim Branikom«.

29. Vodstvu »Družbe sv. Cirila in Metod« se je odposlala vloga, v kateri se družbeni odbor pozivlje, naj se pri oddaji učiteljskih služb ozira v prvi vrsti na prošilce, ki so člani naših organizacij. Ta vloga se ne bi odposlala, če bi ne bil naš član s Kranjskega kot prošilca za službo v lastni deželi od c. kr. deželnega šolskega sveta v Ljubljani na vsej čili redno neuvraževani.

30. »Poslano« in druge take objave v »Učiteljskem Tovarišu«, pri katerih odklanja odgovorni urednik odgovornost, se smatrajo za plačljive asurate.

31. O velikonočnih počitnicah l. 1914 je zborovala »Zveza slovenskih učiteljev in učiteljic na Štajerskem«. Zavezni predsednik je zborovalce v imenu vodstva brzojavno pozdravil. Brzojavne ali pa pismene čestitke so prejela tudi vsa naša društva, ki so v teh upravnih dobah praznovala kak poseben jubilej.

32. Tovariš Vekoslav Selinšek s Štajerskega je stavil na predzadnjem delegacijskem zborovanju predlog, da naj se izvolji odsek, ki naj prevzame sestavljanje slovenskega vzgojnega programa ter stopi tozadevno v najbližje stike s slovenskim profesorskim društvom, obema slovenskima Maticama in s »Ciril-Methodovo družbo«. Predlagalca se je vprašalo kedar in kam naj se skljuje v to izvoljeni odsek.

33. Uredništvo hrvatskega mladinskega lista »Milodarke« je naprosilo našo Zavezo, da naj mu za »Milodarke« odpošilja v zameno naš »Zvonček«. Omenjeni list je mnogo manjši in neznačajnejši od »Zvončka« in stane letno samo 2 K. Uredništvu se je prošnja ugodila, toda z željo, da se odpošiljata k nam vsakokrat po dva izvoda lista »Milodarke« v zameno.

34. »Jugoslovska nacionalistična omladina«, s sedežem v Pragi, je vabila l. 1914 našo Zavezo na proslavo spomina pesnika in filozofa kneza Petra II. Petroviča-Njegoša. Izrekla je željo, da naj se Zaveza slavnosti udeleži po zastopstvu, ali pa vsaj potom brzojava. Pod tem dopisom ni bil nihče podpisani in tudi datuma slavnosti ni bilo navedenega. Ker to društvu sploh ni bilo doslej znano, in ker se takih proslav načeloma ne udeležujemo, na ta spis niti odgovorili nismo.

35. Zavarovalnici »Prva češka na življenje« v Pragi, z vrhovnim zastopstvom za jugoslovske dežele v Trstu, ter »Erster allgemeiner Beamten-Verein der österreich-ungarischen Monarchie in Wien«, z zastopstvom za jugoslovske dežele v Gradcu, poslali sta vodstvu naše Zaveze pravila svojih zavarovalnic in sta tudi obe stavlili pogoje, pod katerimi se lahko sklene pogodba med Zavezo na eni, in med dotično zavarovalnico na drugi strani. V ta namen sta predložili obe zavarovalnici tudi že reverz v eventualno odobrenje in podpis. Vsaka izmed teh je zahtevala od Zaveze primerne zastopstva. — »Prva češka na življenje« je zahtevala od Zaveze, da prevzame zastopstvo za vse slovenske dežele, in da se obvezuje, da bo poslovala marljivo in točno po zavodovih naročilih. Zaveza bi dobivala za popolnoma samostojno izvršene posle za vsa dosmrtna zavarovanja po 15 K od vsakih zavarovanih 1000 K; za vsa mešana zavarovanja, sklenjena za slučaj smrti in doživetja, 20 K; za vsa doživetna zavarovanja po ceniku XXIII. po 10 K kot provizijo. Koncem vsakega koledarskega leta pri-

pozna poleg tega za naš »Učiteljski konvikt« po 1 K od vsakih zavarovanih 1000 K. — »Uradniško društvo« pa je ponudilo Zavezi od vsake zavarovalne premije, ki bi bila plačana po zastopstvu Zaveze, po 4% provizije. »Uradniško društvo« bi dalo Zavezi mnogo več dela, a bi bilo za njo ugodnejše. — Ker nam banka »Slavija« zadnja leta od naših zavarovancev sploh ni hotela več dati nikakih provizij, dasi se je letos zopet oglašila s ponudbo, je vpeljalo Zavezino vodstvo tozadevna natančna poizvedovanja z obema novima ponudnikoma. Do končnih sklepov ni prišlo, ker je to preprečil vojni vihar. Vodstvo je sklenilo le začasno pogodbo s »Prvo češko na življenje«. Po vojni bo treba na vsak način s temi pogajanjí Zavezi zopet pričeti; pravomocna pa postane pogodba šole tedaj, kadar li pritrji upravni odbor, oziroma Zavezina delegacija.

36. Vlada je dostavila Zavezi dne 9. maja l. 1914 potrjena pravila.

37. Dne 2. julija l. 1914 se je vršila sožalna sela vodstva Zaveze. Na dnevnem redu je bila odina točka: Izraz žalovanja ob tragični smrti Njegove c. kr. Visokosti prestolonaslednika Franca Ferdinanda in Njegove soproge Zofije. Predsednik L. Jelenc je vnašeno govoril o veliki in nepopislji nesreči, ki je zadela ljubljeno vladarja, Najvišjo cesarsko hišo in celokupno našo domovino. Vodstvo Zaveze se je nato poklonilo deželnemu predsedniku ekselenci baronu Schwarzu s prošnjo, da blagovoli sporočiti pred Najvišji prestol izraz najskrenejših čuvstev onega slovenskega ljudskošolskega učiteljstva, ki je združeno v naši Zavezi. Se isti dan popoldne ob pol dveh je pripeljal dvorni vlak v Ljubljano zemске ostanke preminulih. Pogrebne slavnosti na ljubljanskem kolodvoru se je udeležilo vodstvo Zaveze polnoštevilno.

38. C. kr. ministru za uk in bogočastje na Dunaju je poslalo Zavezino vodstvo utemeljeno prošnjo o reformi učiteljšč, oziroma učiteljske naobrazbe. »Zveza slovenskega učiteljstva v Avstriji« je bila naprosena, da napravi na isti naslov tudi ona slično vlogo; o tem naj pa blagovoli tudi obvestiti vodstvo »Nemške učiteljske Zveze« in »Občni odsek naprednih učiteljskih Zvez v Avstriji.« (Dalje pril.)

Slovenska šolska Matica.

Slovenska šolska Matica je imela po daljšem odmoru — izza 5. aprila 1917 — zopet odborovo sejo, ki jo je bil sklical predsednik ravnatelj Henrik Schreiner za v sredo, dne 27. marca t. l., ob 9. uri popoldne v Učiteljsko tiskarno v Ljubljani in ki so se je izven njeza samega udeležili šetle odborniki: Bežek Viktor, Dimnik Jakob, Gaberšek Franc, Krulc Ivan in Vita Zupančičeva. V informacijo Maticarjev in Slovenski šolski Matici prijaznega občinstva naj služi nastopna objava važnejših ukrepov te seje.

Določilo se je, da bo letos o Božiču vsekakor občni zbor, ki je spriču vnanjih dogodkov izostal že zaporedoma tri leta (redovito bi bil moral biti zadnji občni zbor l. 1915.). Po vsej priiki bo zborovanje v soboto, dne 28. decembra t. l. Tu bo zlasti tudi razpravljati o zvišanju članarine, katere dosedanjí znesek (4 krone) je vsekakor prenizek napram skoro podvojenim cenam papirja, tiska in vezanja.

Kot društveni publikaciji izideta letos — žal, za tri leta skupaj (za dobo 1916—1918), ker spričo nepremagljivih težkoč l. 1916. in 1917, ni bilo možno izdati nobene knjige — dve knjigi: Bežkovo Ukoslovje z umoslovnim uvodom (kot drugi snopč njegove izdaje pedagoških učbenikov) ter Pedagoški Letopis za 1916—1918, ki bo obsegal poleg običajnih letopisnih naznanil tudi nekrologe pred kratkim preminulih naših šolnikov Hubada in Levca in pa blagopokojnega vladarja Franca Jožefa I., ki je njega ime tako tesno spojeno z razvojem našega šolstva. Izvršitev Letopisa se poveri — seveda pod primernimi pogoji — Cirilovi tiskarni v Mariboru, ker je Učiteljska tiskarna v Ljubljani preobložena z naročili in bi obe publikaciji le s težavo izvršila o pravem času. — Ker bo obsegalo Ukoslovje oko-

lo dvanaest, a Letopis okolo osem tiskanih pol, dobe Maticarji za članarino štirih kron dvalet tiskanih pol.

Ker je razpoloživega društvenega imetka okolo 4500 kron, a celokupni stroški za tiskano polo stanejo 250 kron, nameravane publikacije menda ne povzročijo nedostatka (primanjkljaja), tem manj, ker se je nadejati, da naklonita društvu v prosep njegovega zaslužnega literarnega delovanja primerno podporo mestni svet ljubljanski in pa deželni odbor kranjski, do katerih se je Maticin odbor že pred daljšim časom obrnil z dotično prošnjo.

Pedagoški Letopis se natisne v 1500 izvodi, a Ukoslovje, ki bo rabilo tudi kot učbenik in se mu je zaradi tega nadejati obilnejše razprodaje v 3000 izvodi.

Odborniku blaginjarju se je določila običajna letna nagrada 200 kron. Obenem se mu je naročilo, da stopi v zvezo z neko trdko zaradi prodaje Maticine knjižne zaloge.

Po izvršitvi navedenih točk in po daljšem razgovoru o drugih važnih društvenih zadevah je zaključil predsednik sejo ob enajstih, želeč udeležnikom vesele praznike in obetajoč prihodnji, odborniški sestanek o velikih počitnicah.

Križev pot ljudskošolskega učiteljstva v Kranjski deželi.

Deželni odbornik dr. Karel Triller je napisal v »Domovini« pod zgornjim poglavjem članek, v katerem nam s pristojnega mesta in z jasno besedo odkriva krivično in brezsrčno postopanje večine deželnega odbora z ljudskošolskim učiteljstvom in brezvestno gospodarstvo z denarjem, ki je namenjeno temu učiteljstvu. Težke tisočake, ki tvorijo že milijone, je porabila ta neusmiljena večina v druge svrhe, učitelje in njegove rodo vine pa pusti stradati, da so zaradi pomanjkanja oslabei že take, da prosí dru. za drugim za dopust, ker ne more nič več izvrševati svoje težke službe. Lampe-Susteršič in še Pegan povrh, težak bo odgovor, ki ga bo prejšilstej terjalo od vas za vaše hiševanje slovenska javnost! Trillerjev članek slove:

V zadnjih tednih so vzbudili v širši javnosti splošno pozornost obupni klici našega ljudskošolskega učiteljstva za pomoč in rešitev iz uprav neznosne bede. Marsikomu, zlasti izven naših deželnih meja, se je zdela naravnost neverjetna slika, ki jo je podalo učiteljstvo javnosti o svojem več kot obupnem položaju in zato sem radevolje ustregel želji uredništva »Domovine«, naj podam primerno pojasnilo o zagoneznem stališču in postopanju krušnega očeta ljudskošolskega učiteljstva, t. j. deželnega odbora.

Kranjska dežela je uživala že pred vojsko dolga leta žalostno slavo, da ima v celi Avstriji najslabše plačano učiteljstvo. Boj za izboljšanje gmočnega položaja tega važnega kulturnega činilca je tvoril eno najpoglavitejših nalog narodno-napredne manjšine v deželnem zboru; toda več let se je razbijal ves trud ob strankarskopoličnih pomislekih večine deželnega zbora, ki jo je vodil sedanjí glavar dr. Šusteršič. Šele takorekoč neposredno pred izbruhom svetovne vojne, to je v zimskem zasledanju deželnega zbora leta 1913/14, se je večina navidezno vdala splošnemu pritisku in je predložila ter tu di sprejela zakonski načrt, ki je vseboval za takratne razmere precej izdatno regulacijo učiteljskih plač.

Dejal sem, da se je večina pravzaprav le navidezno vdala, kakaj vezala je regulacijo plač nerazdružljivo na istočasno sprejetje novega zakonskega načrta o šolskem nadzorstvu, ki je pa bil v takem navskrižju z državnim šolskim zako-

fom I. Saj se mi je pripetilo o neki priliki cesarjevega prihoda v Pulj, da so hiteli nekateri navdušeni Hrvatje za njim, pozdravljajoč ga z »Živijo!« — Tudi dvorni sluga v Schönbrunnu ki mi je bilo poverjeno razkazovanje schönbrunnskega gradu, je začudeno gledal obraz, ki je bil tako izvenredno podoben njegovemu visokemu gospodu. Menda samo zato je popeljal naju in še nekaj tujcev po dvorinah, dasi ni bil dan zato določen. Vsako zgodovinsko važna stvar je zanimala Saljeta, od vsake je hotel imeti poseben spomin; tako na pr. se je vlegel v posteljo Napoleonovega sina, vojvode reichstadtškega, kar je seveda vzbudilo glasen grohot njegovih spremljevalcev in spravilo v vesele gube celo starega gladko obritega dvornega razkazovalca.

Sajétoví sopotniki v železniških kupeljih so imeli vedno dovolj smeha in zabave. Kakor bi prišel med stare znance, se je jel z njimi pogovarjati, jim pripovedoval vesele momente, ki jih je doživel pred štiri-, pet- ali šestdesetimi leti. Sprevednika, ki ga je opominjal, da mora s

karto 3. razreda iz 2. razreda, je pomiril in pridobil zase s hudomušno opazko: »O hvala, vsaj rad ostanem tukaj, vsaj je tu tudi dobro!«

Pred petimi leti se mi je pridružil Sajé na popotovanju po Italiji. Bilo mu je tedaj že 77 let, in s precejšnjimi skrbmi sem ga vzel s seboj, češ kako bo starček prenašal vse težave naporne poti. Toda Sajé je hodil kakor star general, ni mu bilo za trud in denar, da je le videl čim več zanimivosti, pa je bil zadovoljen. Kolikokrat smo se že od srca smejali v prijateljskih prijateljskih družbah, če sem pripovedoval, kako se je vsedel dragi stric na slonokosteni semtorski stol v zakristiji neke ravenske cerkve, kako sva letala po peronu v Bologni, kjer je izgubil svojo ravno kupljeno vožno karto v vrednosti 104 lire — ki sva jo pa potem srečno našla v njegovem notesu —, kakšno zaščeno je imel stric Sajé v Firenci, ko se je meni pripetila nezgoda, da sem se le po dolgem iskanju našel izgubljeni denar v — napačnem žepu, itd. itd. — Nepozabljeno mi ostane tudi dopoldne velike

sobote, ki sva ga preživela v cerkvi sv. Petra. Take goreče molitve menda še nisem videl; stric Sajé se je zatopil vanjo nad grobom sv. Petra in niso ga motili velikosobotni obredi, ki so jih izvrševali mnogoštevilni kardinali, nadškofje, škofje, mladi papeževi pevci i. dr. Solze so mu lile po licih, povedal mi je pozneje, da se je tam spomnil vsega svojega življenja, vseh svojih sorodnikov ter da je molil tudi namesto mene, ki sem obračal svojo pozornost v prvi vrsti umetninam št. peterske cerkve. Po tem obisku je imel stric samo še eno željo: gledati papežu Piju X. iz obličja v obličje, to tem bolj, ker je videl v starčkom lastni naivnosti neko posebnost v tem, da sta bila s svetim očetom enake starosti. Izpolnil sem mu tudi to gorečo željo. Kmalu po velikonočnih praznikih naju je sprejel po posredovanju avstrijskega poslanstva sv. oče v avdienci. Bilo nas je kakih 60 dam in gospodov v dvorani. — vsi v frakih, oziroma v črnih oblekah — ko je vstopil sv. oče. Vsakemu izmed nas je podal papež roko, stric Sajé mu je je stisnil in poljubil tako

goreče, da ga je Pij X. začudeno pogledal. — Z Rimom pa najina pot še ni bila končana; hitela sva še dalje v Napoli, kamor sva ponesla na stričevo posebno željo pozdrave peterskih kartuzijancev onim na gori San Martino sredi Napoli. Prekrasen razgled iz samostanskega vrta ter — par kozarčkov šartraza je bila zahteva za najino uslugo. Iz Pompejev sva krenila nazaj proti domu; ustavila sva se med potom v Zenovi, v Turinu, v Milani ter prišla potem zopet srečno v ljubljeno domovino. V duhu vidim svojega ljubega strica, kako je pripovedoval svoje doživljanje po italiji sonodnikom in znancom. Srčno sem si želel, slišati ga tudi sam, kačo je obupal prijete remiscence, a ni mi bilo dano. Smrt mi je prekrizala račune, lani je menadoma hitro pograbila sivefasega korenjaka; v veličastnem spremstvu je pokopal St. Jernej svojega častnega občana, ki mu je dolžan toliko lepega in vzvišenega.

M. Pirc.

nom, da je bilo že v naprej izključeno cesarsko odobrenje, na kar smo napredni poslanci v deželni zboru z vsem podarkom opozarjali. No, navzlic temu smo upali, da se bo dala v tem naknadno doseči med vlado in deželo kakor poravnava in poglavitna stvar za učitelstvo je bila, da se je sprejel v deželni proračun za leto 1914, dotični višji izdatki 70.000 K oziroma prištevisi začasne draginjske doklade itd., v celotnem iznosu 514.924 K. V prvi vrsti v pokritje tega višjega izdatka je država dovolila deželni posebno visoke predkaze iz davka na znanje; vrhu tega je pa večina tudi izredno povišanje deželnih doklad (na državno užitnino od 40% na 145%, na direktne državne davke od 40% na 55%, oziroma 75%) utemeljevala poleg drugih izrednih izdatkov tudi s povišanjem učiteljskih plač.

Stoiti torej dejstvo, da si je dežela preskrbela za nameravano regulacijo učiteljskih plač naravnost bogato kritje, katero bi bilo tudi v vojnem času in vse do danes (to bodi še posebej naglašeno) povsem zadoščalo.

Toda zgodilo se je to, pred čemer smo mi napredni kvaražugoni vnaprej svarili — zakon o šolskem nadzorstvu ni bil potrjen in z njim je padla po sklepu deželnozbornske večine tudi prepovedna regulacija učiteljskih plač. Najusodnejše pa je bilo, da je ta čas izbruhnila svetovna vojna in onemogočila, ker je bil deželni zbor zaključčen, vsako še pravočasno popravilo na učitelstvu storjenega greha. Učitelstvo je torej vstopilo v vojsko s stari, že tačas beraškimi mirovnimi plačami, kranjska dežela pa je izterjala od države in od davkoplačevalcev že l. 1914, na račun neizvršene regulacije učiteljskih plač nad 400.000 kron ter ta denar vtaknila kratko in malo v žep. Istotako je kranjska dežela tudi v letih 1915., 1916 in v prvi polovici 1917, prihranila na ta način, — tudi če odbijemo vse vojne draginjske doklade, katere je učitelstvu izplačevala, in če ne upoštevamo, da hi s tem izrednim dokladom tudi ob izvršeni regulaciji spričo strahovito naraščajoči draginji ne bila smela in in ne bi mogla popolnoma izogniti. — na leto še vedno lepe stotisočake.

Naj se mi ne ugovarja, da dežela državnih predkazov od davka na znanje za zadnji dve leti v proračunjenih visokosti še ni prejela izplačanih. Zgoraj navedene ogromno povišane doklade je vsekakor prejela tudi na račun kredita za regulacijo učiteljskih plač in kar jej je država dolžna, bo tudi plačala.

Vsekakor je torej jasno in to smelo trdim, da je dežela prejela v gotovini in prihranila vsled po njeni lastni krivdi prepredene regulacije učiteljskih plač od leta 1914. do danes lepe stotisočake, oziroma z drugimi besedami povedano, da je ogromno svoto ostala učitelstvu dolžna!

S tega stališča je presojati postopanje večine deželne odbora, o katerem hočem sedaj izpregovoriti. Do meseca julija 1917 je ta večina postopala z učitelstvom slej ko prej tako, kakor postopa trdosrčna mačeha z najbolj obsovaženim otrokom. Dočim je sicer gospodarila in gospodaril še v imenu deželne odbora z deželniimi dohodki, torej z milijoni, brez proračuna in računa, kakor pač ve in zna in dočim je dovoljevala ostalim deželnim uslužbenecem po vsej pravici primerne vojne draginjske doklade, ne da bi vprašala, če je za nje dano pokritje ali ne, treba je bilo tej večini za učitelstvo takorekoč iz rok iztrgati vsak vinar draginjske doklade in to iz kapitala, ki ga je bila in je dežela učitelstvu dolžna. O raznih nepričakovanih vojnih dohodkih dežele in njih misteriozni uporabi v svrhe, ki nimajo z deželno kulturo niti z daleka toliko stika, kakor ljudska šola, za danes in na tem mestu niti ne govorim.

Tak je bil križev pot kranjskega učitelstva za gromni obstanek do julija meseca preteklega leta 1917. Težak, toda še davno ne dopolnjen! Zakaj solčni žarek, ki je ta čas zasijal, se je čez kratkega pol leta zopet skrivil za temnim oblaki... Meseca julija p. l. je namreč kazalo, da je zlasti deželni glavni našel svoje srce za bedo ljudskošolskega učitelstva. V koliko je na to presenetljivo in razveseljivo dejstvo vplivala takratna politična kriza v taboru S. L. S., ki je pretila prepoditi vse tej stranki zvesto učitelstvo v Krekov tabor, tega ne morem presoditi. In tudi morebitnega vpliva drugega dejstva ne, da je namreč slučajno v ravno istem času sprejel državni zbor resolucijo, s katero se je obljubila deželam za draginjske doklade učitelstvu izdatna državna pomoč.

Dobro se pa spominjam, da je v dotični seji deželne odbora deželni glavni s posebnim povdankom naglasal, da učiteljska beda ne prenaša robenega odlašanja več, pa makari da bi bilo treba povišati deželne doklade. In predlagal je vsemu učitelstvu nove draginjske doklade, odgovarjajoče dokladom ostalih deželniim uslužbenecem. Deželni odbor je predlogu soglasno pritrnil, in moje spoštovanje do večine se je takrat dvignilo po dolgem času zopet izredno visoko. Pa žalibog ne za dolgo časa! Ko je vlada decembra meseca odredila, da se ima tisti prispevek 70 milijonov (na Kranjsko je pripadlo okroglo 1.070.000 kron) razdeliti med učitelstvo kot enkratni prispevek, ne da bi dežele imele pravico, odračunati

si že izplačane draginjske doklade, tedaj je bil kranjski deželni odbor silno užaljen, češ: Ogoljufani smo! In beg učitelstva iz nove Sustersčeve stranke je bil ta čas tudi že gotov. V svoj, katere se je sklicala previdoma v moji pravočasno sporočeni uradni odsotnosti, je sklenil deželni odbor, da s 1. januarjem 1918 ustavi učitelstvu sploh vsako vojno draginjsko doklado, češ, da je draginjska doklada stvar države. In tako se je zgodilo, — zakaj moj, v prihodnji seji stavljeni predlog, naj se draginjske doklade vsaj predjudimoma in brez preudela za stališče dežele nasproti državi izplačujejo vnaprej, je padel pod klopo.

Danes v četrtem letu svetovne vojske, ko so se vse življenske potrebščine podražile od 500 do 1000% in več, je torej kranjsko učitelstvo, iz zemlji malenkostni, šele po dolgem moledevanju milostno izplačani enkratni državni prispevek, nakazano na isto beraško predvojno plačo, ki že tačas ni zadoščala za kolikšnji dostojno življenje, danes pa je naravnost srednjeevropski skandal. Vsak boljši hlapec in dninar je danes mogočen gospod napram ljudskemu, v zvesti službi osivlemu učitelju in rodbinskemu očetu, napram proviziornim učiteljem z njenimi mesečnimi 84 kronami (vštevši mirovno draginjsko doklado!), pa je zadnja gorska pastarica prava baronica.

Naj se mi ne oporeka, da je »v teku« radikalna pomoč vsled znanega sklepa državnega zbora. Prvič od upanja še nihče ni bil sit in drugič je pot do te pomoči žalibog še zelo dolga. Kakor znano, je državni zbor sklenil, da k novim draginjskim dokladom ljudskemu učitelstvu doprinašaj država 70% in dežela 30%, dočim vlada stoji neizprosno na stališču 50% — 50% in drugega sklepa noče predložiti cesarski potrditvi.

Meni, mimogrede ovedano, ni bilo simpatično, da je predlog 70% do 30% izšel ravno iz vrst kranjskih poslancev, ker je predlagatelj prevzel s tem nase in na svojo stranko neprijetni očetek, da je zadevo zavlekel na kvar učitelstvu. Stvar bo morala sedaj še v gosposko zbornico, potem pa zopet nazaj v poslansko — skratka, vleklja se bo tudi v najboljšem slučaju dlje časa, nego more razmere renašati mučenikso kranjsko učitelstvo.

Sicer je pa ta boj med vlado in deželami prava avstrijska posebnost in nov dokaz za nesmiselnost drage dvojne uprave. Davkoplačevalce prav malo zanima, bodo li morali plačevati dotično potrebščino kot državni ali deželni davek. Učitelstvo pa ima zopet tisti bledki občutek, da ima nad seboj dva gospodarja, kadar gre za izpolnjevanje dolžnosti in da v kranjski deželi z vso vnemo in v najlepši slogi vilita nad učiteljem-grešnikom svoj neizprosni bič Kaitenegger in Lampe, dočim se najraje skrileta oba, kadar gre za pošteno plačilo poštenemu delu.

Kranjsko učitelstvo ne more več čakati. Če pa opeša, če izgubi pri najtrdnosti volji (in to voljo z visokim spoštovanjem občudujemo) še fizično zmožnost za izpolnjevanje svojega poklica, potem bo škoda za narod velikanska. Nikdar še ni bila naša mladina izpostavljena takim nevarnostim, kakor v teh časih splošne demoralizacije. Gorje nam, ako odpove še učitelstvo v šoli in izven nje! Če že naša deželna vlada živi kakor na luni in ne vidi te grozote, potem je tem nujnejša dolžnost, da stopi na plan nova deželnozbornska večina; upam, da je v tem najnujnejšem vprašanju dana! Če kratkega zasedanja deželne odbora ni mogoče doseči, naj se v posebnem zborovanju deželnozbornskih poslancev večine izvle deželnemu odboru iz rok pušili izgovor, da je vezan na zastarele sklepe deželne odbora. Voljo naroda, najsičneje zahteve pravičnosti in človečnosti naj izvrši — ali naj pa gre, kar bi bilo morda še itak najboljšo in tudi brez vsake škode za deželno avtonomijo. Zakaj volja dveh oseb in dveh senc še davno ni deželna avtonomija.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

IZ ZAVEZE AVSTRIJSKEGA JUGOSLOVANSKEGA UČITELJSTVA.

Imenik članov so poslala:

15 Učiteljsko društvo za konjski okraj — 27 članov. 16. Kozjansko učiteljsko društvo — 28 članov. 17. Učiteljsko društvo za Kranjski šolski okraj — 32 članov. 18. Slovensko učiteljsko društvo za Istro — 53 članov. 19. Učiteljsko društvo za politiški okraj Ljutomer — 35 članov. Učiteljsko društvo za Trst in okolico je prijaviilo še 2 člana, odpovedalo 1 člana (skupaj 147+2-1=148 članov). Celjsko učiteljsko društvo je prijaviilo še 1 člana, odpovedalo 2 člana (skupaj 81+1-2=80 članov). V zadnji številki se je urinila napaka, namesto 634 mora biti 607 članov; danes prijaviimo 175 članov, torej skupaj 782. Od 14 društev še nimamo imenikov.

Prosimo prav nujno, da nam jih dopošljejo!

Vodstvo Zaveze.

Seja upravnega odbora. Na veliki četrtek dne 28. marca t. l. se je vršila seja upravnega odbora Zaveze in vseh štirih njenih odsekov. Odseki so se sešli na sejo ob 9. uri dopoldne v poslopju l. mestne šole v komenskega ulici. Najprej so se konstituirali tako - le Gospodarski odsek — predsednik Štefan Šiškovič, poročevalec Jakob Rojc. Stanovsko politiški odsek — predsednik Josip Pahor, poročevalec Hinko

Sumer. Pedagoško-didaktiški odsek — predsednik Ivan Bankart, poročevalec Alojzij Hreščak. Časnikarski in književni odsek — predsednik Engelbert Gangl, poročevalec Ivan Šega. Nato so se razdelili odsekom došli predlogi, o katerih so se začeli takoj posvetovati.

Ob 2. uri popoldne je imel sejo upravni odbor v prostorih Učiteljske tiskarne. Tudi ta se je najprej konstituiral. Sestavljen je za dobo treh let tako - le:

I. Vodstvo Zaveze: L. Jelenc predsednik; Vilibald Rus, I. tajnik; Fran Luznar, I. blagajnik. II. Namestniki: Anton Gnus, I. podpredsednik; Anton Germek, II. podpredsednik; A. Mervič, II. tajnik; Fran Brinar, II. blagajnik. III. Člani: Juraj Režek, Josip Rajšp, Fran Venturini, Ignacij Križman, Pavel Fiere, Jakob Dimnik, Davorin Humeč, Štefan Šiškovič, Josip Pahor, Ivan Bankart, in Engelbert Gangl.

Nato so poročali poročevalci odsekov o svojih sklepih. Razprava, v katero so posegli vsi člani upravnega odbora, je bila jako zanimiva. Načela so se razna važna vprašanja, o nekaterih je odbor zavzel že svoje stališče, o drugih predlogih se bodo še nadalje posvetovali odseki ter poročali o svojih sklepih na delegacijskem zborovanju, ki se bo vršilo v začetku septembra v Ljubljani. Obširnejše poročilo o lepo uspelem posvetovanju upravnega odbora nam bo podal v prihodnji številki. Učit. Tov. I. tajnik tovariš Rus.

Učiteljski konvikt. Tovariš K. Puhar iz Ribnice piše: »Ker se nismo mogli udeležiti pogreba Grčarjeve mame zaradi prepovednega obvestila, smo nabrali za »Učiteljski konvikt« K 38 žalujočim ostalim naše najgloblje sožalje!«

Ribniško učiteljstvo.

Kranjsko.

Občni zbor društva v pomoč učiteljem njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem v Ljubljani je bil dne 28. marca t. l. v prostorih »Učiteljske tiskarne«. Otvoril ga je ob pol 12. uri dopoldne predsednik Juraj Režek z iskrenim pozdravom na udeležnike, ki jih je bilo 16, in konstatiral sklepčnost po § 24. pravil. Spominjal se je čuvstveno v l. 1916 in 1917 umrlih članov. Navzoči so se v počestvenju njihovega spomina dvignili s sedežev.

Iz tajnikovega poročila za poslovni leti 1916 in 1917 povzamemo sledeče: Ker lanski občni zbor, sklican na 4. dan meseca aprila ni bil sklepčen, je posloval tudi l. 1917 odbor, ki je bil izvoljen na občnem zboru dne 19. aprila 1916.

V dveletni dobi ni nihče pristopil k društvu, umrlo pa je pet družtenikov. V letu 1916 je preminul Karel Javoršek, v l. 1917 pa Josip Gregorin, Alojzij Novak, Matija Rand in Karel Wider; slednji je kot c. kr. praporščak dal svoje življenje za cesarja in domovino v Podgorici v Črni gori. Izmed umrlih je bil Gregorin društveni odbornik od leta 1902 do 1912; v vsej tej dobi je vestno vršil svoj mandat. Blagi pokojniki so bili zelo delavni v šoli in izven nje. Njihovo vestno delovanje nam jih bo vedno vedno shranjevalo v hvaležnem spominu. Dobri tovariši, ki ste legli k večnemu počitku bodisi v domači ali v tuji grudi, počivajte v miru!

Društvo je imelo koncem 1917. leta 90 članov, 34 vdov, 9 sirot po očetu in 11 sirot po očetu in materi.

Blagajnik Jakob Furlan je poročal o računskem zaključku za dobo od 1. januarja do 31. decembra 1917. Izkazal je 48.449,79 K prejemkov in 48.286,38 K izdatkov; društveno imetje znaša 119.398,27 K.

Tovariš Simon Punčah je v imenu pregledovalcev računa laskavo vcenil vestno, natančno in pregledno knjigovodstvo našega blagajnika ter mu izrekel toplo zahvalo, predlagajoč njemu io odboru absolutorij, kar se je odobruje soglasno sprejelo.

V odbor so bili izvoljeni dosedanji odborniki, in sicer: Juraj Režek, predsednik; Jakob Dimnik, njegov namestnik; Jakob Furlan, blagajnik; Alojzij Kecelj, tajnik; Fran Črnagoj, Luka Jelenc, Anton Likozar, Ivan Petrič in Janko Žirovnik; za pregledovalce računov pa Simon Punčah, Andrej Rape in Božidar Valenta.

Ob pol 1. je predsednik zaključil občni zbor z zahvalo za udeležbo in pozornost pri razpravah.

Občni zbor »Narodne šole« v Ljubljani se je vršil dne 28. marca 1918 v prostorih »Učiteljske tiskarne« ob 9. dopoldne. Predsednik društva tovariš Anton Razinger pozdravi s toplimi besedami navzoče in otvori 45. občni zbor. Nato poroča tajnik tovariš Franc Gale o društvenem delovanju za l. 1917. V svojem poročilu omenja o težavah pri nakupovanju zvezkov z oziroma na pomnjanje papirja in samoučila. Spomni se tudi pokojnega odbornika tovariša Karla Widra, ki je našel svoj prezgodnji grob v Podgorici v Črni gori. Blagajnik tovariš Alojzij Kecelj poroča o gmotnem stanju društva. Skupna imovina znaša sedaj 6888 K, in sicer za 200 K več mimo lanskega leta. Poročilo se vzame z zadovoljstvom na znanje. Nato se je vršila volitev odbora. Iz-

voljeni so bili tovariši: Razinger Anton, predsednikom, Dimnik Jakob predsednikovim namestnikom, Gale Franc tajnikom, Alojzij Kecelj, blagajnikom. Odbornikom pa: Furlan Jakob, L'kar Janko, Petrič Ivan, Režek Juraj in Škulj Franc. Pregledovalcem računov pa Luka Jelenc, Janez Levec in Vendelin Sadar. Nato zaključil predsednik občni zbor »Narodne šole«.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj je imelo svoj občni zbor dne 7. marca 1918. v okoliški šoli v Ormožu. Udeležilo se ga je 22 članov; zastopane so bile razven bolfsenske vse šole v okraju. Kot članice so pristopile društvu tovarišice: Ana Kamenshakova, Kosiljeva Dragvila, Porekarjeva Angela, Trstenjakova Zorka in Tručlova Filomena. Tovariš predsednik Josip Rajšp otvori zborovanje z željo, da bi se zopet oživelo naše društveno življenje in bi se tesno oklenili naše organizacije, ki je posebnost v zadnjem času dokazala, kaj zamore doseči organizirano učiteljstvo. Nato poroča o društvenem delovanju in prečita važnejše dopise, med temi tudi dopis učiteljskega društva za okraj Frohnleiten v zadevi imenovanja nemških tovarišev Herza, Otterja in Monscheina za častne člane. Ta zadeva se odstopi Zvezi.

Iz poročila, ki ga je podal tajnikov namestnik tov. Pinterič, posnamemo, da ima društvo 41 rednih, 3 izredne in 6 častnih članov. Vojaško službo opravlja še 6 tovarišev, izmed katerih sta dva v ujetništvu. Odlikovanih je bilo 5 družtenikov. Za čas vojne smo zborovali petkrat s povprečno udeležbo 18 članov. Poleg društvenih zadev se je pri zborovanjih razpravljalo tudi o javnih vprašanjih, posebnost onih, ki so v zvezi z vojno in aprovacijo.

Blagajnik tov. Šalamun poroča o denarnem prometu društva. Dohodkov je bilo 745 K 17 h, izdatkov 635 K 59 h, ostane torej prebitok 109 K 58 h. Društveno premoženje znaša 289 K 88 h. Račune so pregledali tovarišica Ana Trstenjakova in tovariša Bezjak in Rakuša. Izjavili so, da so v najlepšem redu, na kar se je dal blagajniku absolutorij ter se mu izrekla zahvala za njegov trud.

Pri volitvi so bili izvoljeni: predsednik Josip Rajšp, podpredsednik Ludovik Sijanec, tajnik Adolf Rosina, blagajnik Martin Šalamun, odbornika Jakob Preindl in Drago Pinterič.

Delegatom za Zvezino delegacijsko zborovanje sta izvoljena tovariš Josip Rajšp in tovarišica Antonija Reboljeva.

Prihodnje zborovanje se vrši 2. majnika v Ormožu. Ker je bil dnevni red izvršen, zaključil predsednik lepo uspešno zborovanje. — iž.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Po o. u. dr. izkazanim novim naročnikom naznanjamo, da so nam prve 3 številke popolnoma pošte, le nekaj 4., 5. in 6. številke še na razpolago. Krivda ne zadene uprave, ampak prepozno vroč tev društvenih izkazov. Da odslej ne bo nihče prikrajšan, se tiska, večje število posameznih števil. — Le krepko dalje!

Upravništvo.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Radivoj Korene.

Last in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovenskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naš denarni zavod.

Gesto: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. marca 1918 K 46.218-33.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/2. do 1/2. ure popoldne.

Knjigovoznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča sl. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveshko stroko spadajočih del.